

AKO IMPLEMENTOVAŤ ESG V ODVETVÍ DOPRAVY A LOGISTIKY

Prof. Ing. Jozef Majerčák, PhD.

Fakulta prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov, Katedra železničnej dopravy, Žilinská univerzita v Žiline, SR jozef.majercak@fpedas.uniza.sk, +421 513 3410

Abstrakt

Tento článok popisuje hlavné riziká ESG pre dopravné spoločnosti a zároveň poskytuje pohľad na to, ako môžu manažéri čeliť týmto výzvam a ako je možné reagovať pre cestnú dopravu a logistiku. Implementácia ESG (environmentálne, sociálne a správckové kritériá) v odvetví dopravy je kľúčová pre dosiahnutie udržateľnosti a zlepšenie celkového vplyvu dopravy na životné prostredie a spoločnosť. Tento proces zahŕňa zavedenie opatrení na zníženie emisií skleníkových plynov, zlepšenie bezpečnosti a zdravotnej starostlivosti pracovníkov, ako aj zlepšenie transparentnosti a správckových postupov.

Abstract

This article outlines the main ESG risks for transport companies, providing insight into how managers can meet these challenges and how the response can be adapted for road transport and logistics. The implementation of ESG (environmental, social, and governance) criteria in the transport sector is key to achieving sustainability and improving the overall impact of transport on the environment and society. This process includes the introduction of measures to reduce greenhouse gas emissions, improve worker safety and healthcare, and enhance transparency and governance practices.

Kľúčové slová: Udržateľnosť, Emisie, Zdravie, Bezpečnosť, Transparentnosť, Správckovstvo

Key words: Sustainability, Emissions, Health, Safety, Transparency, Stewardship

1. ÚVOD

V dnešnom rýchlo sa rozvíjajúcom podnikateľskom prostredí sa udržateľnosť zmenila z termínu reálnosti a flexibility na kľúčový faktor úspechu. To isté platí pre odvetvie dopravy a logistiky, ktoré pokrýva rôznorodú oblasť podnikania, od logistických služieb po leteckú nákladnú, námornú, cestnú a železničnú dopravu. Preto odvetvie dopravy zohráva kľúčovú úlohu pri uľahčovaní globálneho obchodu, no napriek tomu čelí jedinečným rizikám a výzvam v oblasti životného prostredia, sociálnych vecí a riadenia (ESG), ktoré si vyžadujú bližší pohľad, od znižovania emisií, cez zabezpečenie bezpečného pracovného prostredia až po zabezpečenie prijateľného manažmentu pre riadenie procesov. Riziká ESG ovplyvňujú všetky aspekty obchodných operácií, čo si vyžaduje komplexnú stratégiu na podporu systematického posunu smerom k udržateľnému a odolnému podniku.

2. KTORÉ OBLASTI V RÁMCI ESG SÚ DÔLEŽITÉ

2.1 Environmentálne

Snahou do budúcnosti bude rozhodovať sa pre také druhy dopravných prostriedkov, ktoré sa vyznačujú využívaním čistejšej energie a vyššou energetickou účinnosťou na zníženie emisií.

V takom energeticky náročnom sektore, akým je doprava a logistika, sú emisie skleníkových plynov a ich vplyv na klímu prvoradým záujmom. Voľba čistejších alternatívnych zdrojov energie pred ťažkým vykurovacím olejom a voľba energeticky účinných spôsobov dopravy môže výrazne znížiť emisie. Na riešenie environmentálnych problémov musia spoločnosti investovať do palivovo úsporných motorov a čistejších palív a zároveň dovybaviť existujúce vozidlové parky. Spočiatku tieto opatrenia ovplyvnia prevádzkové náklady spoločností. Postupom času by však kapitálové investície do palivovo úspornejších aktív a nových technológií spotreby a riadenia paliva mali znížiť prevádzkové náklady a zlepšiť ziskovosť a zároveň zabezpečiť súlad s environmentálnymi predpismi.

2.2 Sociálne

Zabezpečiť bezpečnosť pracovníkov pri práci je prvoradou úlohou manažmentu podniku a preto sektor čelí mnohým výzvam, pokiaľ ide o nábor a udržanie zamestnancov, čo môže viesť k rastúcemu nedostatku pracovnej sily, rastúcim nákladom na pracovnú silu a zníženiu príjmov. Jedným z dôvodov tohto vývoja je, že zamestnanci v sektore musia často čeliť nebezpečným pracovným podmienkam, ako je vystavenie extrémnemu počasiu, práci v nadčase, ohrozenie vonkajšie z rôznych aspektov a pod. Okrem toho je logistika silne závislá od nezávislých dodávateľov. Priemysel sa spolieha na siete poskytovateľov tretích strán v oblasti služieb nákladnej dopravy. Toto umiestnilo tento sektor pod čoraz väčšiu kontrolu, pretože na nezávislých dodávateľov sa nemusia vzťahovať rovnaké zákony, ktoré chránia zamestnancov, čo môže mať negatívny vplyv na povest' spoločnosti. Využívanie nezávislých dodávateľov spolu s bezpečnostnými problémami môže viesť k vyšším výdavkom súvisiacim s pracovníkmi, ako sú nafúknuté poisťovné a náklady na zdravotnú starostlivosť, riziko reputácie, vyšší obrat alebo znížená produktivita, čo má vplyv na príjmy – okrem vyššie uvedeného aj finančné dôsledky. Na zmiernenie týchto sociálnych rizík by spoločnosti mali zabezpečiť bezpečné pracovné podmienky, zabezpečiť primeranú ochranu a školenie zamestnancov a vytvoriť kultúru bezpečnosti na pracovisku. Celkovo je nevyhnutné, aby spoločnosti efektívne riadili vnútropodnikové operácie a siete dodávateľov, aby sa zaručilo dodržiavanie environmentálnych a sociálnych noriem.

2.3 Manažment podniku

Cieľom by malo byť zaručiť solídnu obchodnú etiku, pretože globálna povaha tohto odvetvia znamená, že spoločnosti pôsobia v rôznych krajinách v rôznych právnych a sociálnych kultúrach. Niektoré z týchto regiónov môžu byť náchylné na korupciu. Spoločnosti preto čelia rastúcemu tlaku na posilnenie štruktúr riadenia s cieľom riešiť korupciu a nespravodlivý vplyv. Tým zmiernujú riziká, budujú dôveru a posilňujú dlhodobé finančné zdravie.

3. ZMIERNENIE RIZIKA V ODVETVÍ DOPRAVY A LOGISTIKY

Bezpečnostné riziká sú vlastné všetkým druhom dopravy. Mechanické zlyhanie alebo ľudská chyba môžu viesť k nehodám s ďalekosiahlymi následkami pre životy, majetok a životné

prostredie. Takéto incidenty môžu vyvolať regulačné opatrenia, súdne spory a negatívnu propagáciu v spoločnosti. Zlé riadenie bezpečnosti má za následok pokuty, vyššie poistné a prerušenia služieb. Spoločnosti však môžu tieto riziká zmierniť dodržiavaním prísnych bezpečnostných noriem prostredníctvom školení a iniciatív obnovy. To znižuje oneskorenia, fluktuáciu zamestnancov a náklady, čo v konečnom dôsledku zabezpečuje hladšie operácie a lepší finančný výkon. Niektoré uvedené vyššie poznatky môžeme definovať pre manažment v odvetví dopravy a logistiky a odporúčať závery.

Hoci popísané riziká ESG môžu znieť náročne na ich riešenie, manažment môže proaktívne riešiť riziká ESG. Prijatie udržateľnosti je viac než len voľba; je to strategický imperatív. Táto cesta si vyžaduje vizionárske vedenie, prispôsobivosť a uvedomenie si, že udržateľnosť nie je len cieľom, ale aj dynamickou cestou. S rozhodným vedením, oddanosťou transformácii a hlbokým porozumením priemyslu môžu spoločnosti riešiť riziká ESG a tiež odhaliť nové cesty rastu, inovácií a trvalého úspechu.

UDRŽATEĽNOSŤ je cesta, nielen cieľ.

Riešenie rizík ESG v sektore dopravy a logistiky je o zabezpečení dlhodobej udržateľnosti a ziskovosti. Lídrom sa odporúča, aby prijali udržateľnosť, uprednostňovali výhody pre svojich zamestnancov a vhodne riadili kritické vzťahy. Nielenže je to v súlade s etickým imperatívom; dáva to zmysel aj biznisu. Spoločnosti, ktoré vynikajú v ekologicky uvedomelých a sociálne zodpovedných operáciách, môžu získať podiel na trhu od zákazníkov zameraných na udržateľnosť a vytvoriť robustnejšie prevádzky, čo povedie k rastu výnosov a expanzii trhu.

Dôležité bude zosúladiť svoje procesy s medzinárodnými normami. Spoločnosti by mali zabezpečiť, aby zosúladiť svoje podnikové stratégie ESG s medzinárodnými štandardmi: To zvyšuje dôveryhodnosť u investorov, zákazníkov a zainteresovaných strán. Spolupráca cez hranice s priemyselnými partnermi alebo medzinárodnými organizáciami zároveň podporuje zdieľanie znalostí, združovanie zdrojov a inovatívne riešenia. Okrem toho môžu spoločnosti zvýšiť odolnosť vytvorením rôznych scenárov súvisiacich s ESG. Tento proaktívny prístup umožňuje informované rozhodnutia, minimalizuje vplyv narušenia a identifikuje príležitosti pre inovácie a rast.

Osvojte si holistický prístup k ESG. Na obavy týkajúce sa ESG neexistuje žiadne univerzálne riešenie. Cesta každej organizácie je jedinečná a je ovplyvnená jej vedením, kultúrou a špecifickým kontextom odvetvia. Spoločnosti sú v rôznych fázach svojej cesty udržateľnosti a potrebujú využiť svoje jedinečné silné stránky a príležitosti.

Riziká ESG nie sú izolovanými problémami, ale skôr systémovou výzvou, ktorá ovplyvňuje všetky aspekty organizácie. Preto by lídri mali prijať holistický prístup, dotýkať sa všetkých rozmerov obchodných operácií, aby podporili pozitívnu zmenu a zabezpečili dlhodobý úspech.

4. PREHĽAD ZÁKLADNÝCH POJMOV V SPRÁVACH O UDRŽATEĽNOSTI

Jedným z najdôležitejších pojmov je **Vyhlásenie o udržateľnosti**. Oficiálny názov inak používaného pojmu *ESG report*. Ide o "novinku", ktorá bude súčasťou výročnej správy spoločnosti, obsahom tohto vyhlásenia bude **správa o udržateľnosti podľa štandardov ESRS** (European Sustainability Reporting Standards) a **taxonomická správa**.

Členské štáty Európskej únie konečne prijali smernicu o **náležitej starostlivosti v oblasti udržateľného podnikania (CSDDD)**, ktorá poskytne spoločnostiam usmernenia, ako identifikovať riziká závažných negatívnych vplyvov na ich prevádzku a dodávateľský reťazec. Prvé spoločnosti ho budú nasledovať od polovice roka 2027. Smernica nadobudne účinnosť 20 dní po prijatí textu v Úradnom vestníku Európskej únie. Znenie právnych predpisov sa potom musí do dvoch rokov transponovať do právnych predpisov členských štátov, a teda aj do slovenského právneho systému.

Smernica o zverejňovaní nefinančných informácií. Ide o **pôvodnú smernicu o zverejňovaní nefinančných informácií**, ktorá bola od **1. januára 2024 nahradená smernicou CSRD**. Oznamovacia povinnosť podľa smernice o zverejňovaní nefinančných informácií sa týkala len najväčších spoločností v EÚ, v Slovenskej republike sa týkala len niekoľkých desiatok spoločností a celkovo nezabezpečovala dostatočne podrobný a kvalitný obsah ESG reportingu. To sa teraz mení s CSRD, ktorý vyžaduje podávanie správ podľa jednotných štandardov.

CSRD (Corporate Sustainability Reporting Standards). Smernica o vykazovaní informácií o udržateľnosti podnikov. Smernica je platná od 1. januára 2024. Smernicou sa zavádza povinnosť spoločností podávať správy o udržateľnosti podľa noriem ESRS. **CSRD navyše túto povinnosť rozširuje na oveľa viac firiem** (takmer 50 tisíc v EÚ). Cieľom je **zvýšiť transparentnosť spoločností a ich hodnotových reťazcov, obmedziť environmentálne klamlivú reklamu a zabezpečiť dostatočné údaje pre transformáciu hospodárstva a rozhodovanie finančných inštitúcií.**

ESRS (Európske štandardy vykazovania informácií o udržateľnosti). Európske štandardy vykazovania informácií o udržateľnosti. Ide o povinné normy EÚ, ktorým musia spoločnosti, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti smernice CSRD, prispôbiť svoje vykazovanie nefinančných informácií. Cieľom noriem ESRS je zabezpečiť, aby informácie, ktoré spoločnosti vykazujú, **boli porovnateľné, relevantné a dôveryhodné**. Peerability je dôležitá pre finančné inštitúcie, ktoré sú povinné vykazovať údaje ESG podľa SFDR a nasmerovať financie do transformácie ekonomiky smerom k udržateľnosti.

DMA (dvojité hodnotenie významnosti). Spoločnosti, ktoré sú povinné podávať správy podľa CSRD, musia **vykonať "hodnotenie dvojitej významnosti"**, aby zistili, ktoré otázky udržateľnosti sú pre organizáciu najvýznamnejšie. Princíp dvojitej významnosti vedie spoločnosti k prístupu k udržateľnosti z dvoch rôznych perspektív: **1) Finančná významnosť:** zahŕňa všetky vonkajšie vplyvy udržateľnosti, ktoré by mohli interne ovplyvniť budúcu ziskovosť spoločnosti. **2) Významnosť vplyvu:** zahŕňa všetky vplyvy obchodných aktivít spoločnosti na životné prostredie a na ľudí v celom jej hodnotovom reťazci.

EFRAG (Európska poradná skupina pre finančné výkazníctvo). EFRAG je poradenská organizácia pridružená k Európskej komisii. V januári 2020 ju **Komisia poverila vypracovaním štandardov vykazovania informácií o udržateľnosti**. Prvý prototyp štandardu podávania správ o klíme predstavila pracovná skupina v októbri 2021.

Začiatkom roka 2022 EFRAG zriadila špeciálny pilier pre reporting udržateľnosti, ktorý zahŕňa Sustainability Reporting Board. Konečný návrh noriem predložila EFRAG v novembri 2022. Na základe toho Európska komisia prijala konečné európske štandardy vykazovania informácií o udržateľnosti (ESRS).

SFDR (Nariadenie o zverejňovaní informácií o udržateľnom financovaní). Nariadenie o zverejňovaní informácií súvisiacich s udržateľnosťou v sektore finančných služieb, ktoré je účinné od 10. marca 2021. Zjednodušene povedané, nariadenie zaviedlo povinnosť vykazovania ESG pre banky a investorov. SFRD **ukladá bankám a investorom okrem iného povinnosť zverejňovať** informácie o vplyve svojich investícií na udržateľnosť, **o začleňovaní rizík udržateľnosti do investičných rozhodnutí** a zavádza aj kritériá pre zelené investície

Taxonómia EÚ. Sprievodca smerovaním finančných prostriedkov do udržateľných projektov. V taxonómii EÚ **sa stanovujú presné kritériá**, ktoré musia hospodárske činnosti **spĺňať, aby sa mohli považovať za udržateľné**, a teda oprávnené na účely udržateľného financovania projektov. Takéto činnosti sa potom označujú ako "činnosti v súlade s taxonómiou". **Vhodné pre taxonómiu** a oprávnenosť taxonómie je posúdenie, či konkrétna činnosť vôbec patrí do rozsahu pôsobnosti taxonómie. Hospodárska činnosť sa považuje za oprávnenú, ak **je zahrnutá v pravidelne aktualizovanom zozname činností, na ktoré sa vzťahujú delegované akty nariadenia o taxonómii.** **Zosúladenie s taxonómiou** je pozitívne posúdenie, že činnosť oprávnená podľa taxonómie spĺňa požiadavky taxonómie, t. j. **významne prispieva** aspoň k jednému zo šiestich cieľov taxonómie, **nepoškodzuje** žiadny iný cieľ a spĺňa požiadavky na súlad s tzv. minimálnymi zárukami.

Smernica o energetickej hospodárnosti budov (smernica o energetickej hospodárnosti budov). Revidovaná smernica o energetickej hospodárnosti budov je zameraná na **úplnú dekarbonizáciu európskeho fondu budov.** Preto okrem iného zavádza novú normu s nulovými emisiami pre nové budovy (ZEB), ako aj povinné obnovy existujúcich budov s najhoršími parametrami. **ZEB (budovanie s nulovými emisiami) je norma**, ktorá popisuje, ako by mali vyzerat' budovy s nulovými emisiami. Všetky nové budovy budú musieť spĺňať túto normu od roku 2030. Budova s nulovými emisiami je definovaná ako budova, ktorá **vyžaduje nulovú alebo veľmi nízku energiu** na pokrytie svojej spotreby, **produkuje nulové emisie uhlíka** z fosílnych palív na mieste a nulové alebo veľmi nízke prevádzkové emisie skleníkových plynov. Na pokrytie zvyškovej spotreby ZEB maximálne **využíva obnoviteľné zdroje** v oblasti alebo v okolí.

Uhlíková stopa. Uhlíková stopa meria vplyv ľudskej činnosti na životné prostredie a zmenu klímy. Je to ukazovateľ spotreby energie, výrobkov a služieb, ktorý vyjadruje **množstvo skleníkových plynov generovaných určitou činnosťou alebo produktom.** Môže byť určená na rôznych úrovniach: národná, komunálna, individuálna, korporátna alebo špecifická pre daný produkt. **Protokol o skleníkových plynoch (protokol o skleníkových plynoch)** poskytuje normy a nástroje na **jednotné hodnotenie emisných výstupov spoločností.** GHG klasifikuje emisie do troch "rozsahov".

Rozsah 1. Priame emisie skleníkových plynov na základe činností, ktoré sa vykonávajú v rámci organizácie. Ide o emisie, ktoré sú **spôsobené priamo činnosťou spoločnosti**. Patria sem napríklad emisie zo spaľovania fosílnych palív (vykurovanie, prevádzka tovární alebo výrobných zariadení) alebo emisie zo služobných automobilov.

Rozsah 2. Nepriame emisie skleníkových plynov vznikajúce pri nákupe energie pre organizáciu. Tieto emisie nie sú generované priamo organizáciou, ale sú **spojené s energiou, ktorú organizácia nakupuje a spotrebúva**. Príkladom emisií rozsahu 2 sú emisie z výroby spotrebovanej elektriny, ktorú spoločnosť nakupuje od svojho dodávateľa.

Rozsah 3. Nepriame emisie skleníkových plynov vyplývajúce z činností, ktoré sú spojené so spoločnosťou, ale vznikajú mimo jej kontroly. Ide o **emisie spojené s celým životným cyklom produktu alebo služieb**, ktoré spoločnosť ponúka – od výroby surovín, cez spracovanie, distribúciu, použitie až po ich likvidáciu.

5. ZÁVER

Vykazovanie emisií Rozsahu 3 bude pre podniky pravdepodobne najnáročnejšie. Je potrebné sa pripraviť **na vykazovanie ESG**. Uvedené témy sú len základným prehľadom, vstupenkou do sveta ESG a firemnej udržateľnosti.

PodĎakovanie

Príspevok vznikol v rámci riešenia grantového projektu KEGA 033ŽU-4/2024 „Implementácia moderných metód a foriem výučby v oblasti trvalo udržateľnej mobility v dodávateľských reťazcoch“ na Fakulte prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov Žilinskej univerzity v Žiline.

Literatúra

<https://www.egonzehnder.com/industries/public-social-sector/environment-sustainability/insights/how-leaders-can-build-the-green-road-ahead-for-transport-and-logistics>. (22.8.2024)

Sdílená ekonomika (www.pse.cz) (22.8.2024)

<https://www.frankboldadvisory.cz/> (21.8.2024)

spravazeleznic.cz (6.9.2024)